

MINNISPUNKTAR TIL ÍSLANDSDEILDAR
af febrúarfundum NATO-þingsins í Brussel 13.-15. febrúar 2016

Dagana 13.–15. febrúar var efnt til svonefndra febrúarfunda NATO-þingsins í Brussel en það eru sameiginlegir fundir stjórn mála-, efnahags- og öryggis- og varnarmálanefndar. Fyrirkomulag fundanna var með hefðbundnum hætti, þ.e. sérfræðingar, embættismenn og herforingjar Atlantshafsbandalagsins héldu erindi um afmörkuð málefni og svöruðu spurningum þingmanna. Þá fór fram árlegur fundur stjórnarnefndar NATO-þingsins með Norður-Atlantshafsráðinu í höfuðstöðvum NATO. Helstu mál á dagskrá fundarins voru málefni Rússlands og hvernig haga mætti varnaráætlunum bandalagsins með tilliti til aðgerða Rússa auk áhersluatriða bandalagsins fyrir næsta leiðtogafund NATO sem verður haldinn í Varsjá í júlí. Af hálfu Íslandsdeildar NATO-þingsins sótti Þórunn Egilsdóttir, formaður, fundina auk Örmu Gerðar Bang, ritara.

Á fundunum var jafnframt rætt um hryðjuverkaógnina, viðbúnaðaráætlun bandalagsins (*Readiness Action Plan, RAP*), stöðu verkefna NATO í Afganistan eftir yfirfærslu öryggismála í hendur Afgana, stjórn málastefnu bandalagsins, öryggishorfur í Evrópu og útfærslu NATO-þingsins og bandalagsins á ályktun öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna um konur, frið og öryggi. Í opunarávarpi sínu ræddi Michael Turner, forseti NATO-þingsins, um hryðjuverkaógnina, samskipti NATO við Rússa, ákvörðun NATO að veita stuðning við flóttamannavandann í Eyjahafi og málefni Afganistans í ljósi viðbragða nágrannaríkja við brotthvarfi NATO auk getu innan lands.

Þá héldu erindi Didier Reynders, aðstoðarforsætisráðherra og utanríkisráðherra Belgíu, Gilles de Kerchove, ráðgjafi Evrópusambandsins um varnir gegn hryðjuverkum og Jamie Shea, aðstoðarframkvæmdastjóri öryggisáskorana hjá NATO. Rætt var m.a. um það hvernig NATO gæti aukið samstarf við ESB og hraðari ákvarðanatöku innan bandalagsins, ekki síst í tengslum við ákvarðanir vegna viðbragðsliðs og alvarlegt ástand varðandi straum flóttamanna til Evrópu. Lögð var áhersla á mikilvægi viðbúnaðar NATO og að 5. greinin væri ófrávíkjanlegur þáttur NATO. Þær áskoranir sem NATO stæði frammi fyrir bæði til suðurs og austurs væru hinn nýi veruleiki og ólíklegt að aðstæður breyttust til batnaðar á næstunni. Viðbúnaðaráætlun bandalagsins (RAP) gegndi því lykilhlutverki sem viðbragð bandalagsins við þessum ógnum og breyttu öryggisumhverfi. Einnig var rætt um stefnu bandalagsins um opnun fyrir ný aðildarríki (open door policy) og lögð áhersla á áframhaldandi stuðning við hana auk mikilvægi samstarfsaðila NATO. Bandalagið stæði frammi fyrir ógnum sem ekki væri endilega hægt að mæta með hefðbundnum aðferðum eða þeim tækjum sem NATO réði yfir eingöngu. Það væri því brýnt að vinna náið með öðrum stofnunum, fjölþjóðasamtökum og ríkjum.

Einnig tóku þeir sendiherrar NATO, þeir Jean-Baptiste Mattéi frá Frakklandi, Mehmet Fatih Ceylan frá Tyrklandi og Earle Litzenberger frá Bandaríkjunum, þátt í pallborðsumræðum við þingmenn og svöruðu spurningum. Rætt var um áskoranir í öryggismálum og þróun mála undanfarna mánuði með sérstakri skírskotun til Úkraínu. Þá hélt Marriet Schuurman, sérstakur fulltrúi málefna kvenna, friðar og öryggis hjá NATO, erindi um ályktun 1325 öryggisráðis Sameinuðu þjóðanna um konur, frið og öryggi um tækifæri og áskoranir út frá sjónarhóli NATO og svaraði spurningum nefndarmanna. Áberandi var umræða um Rússland og mikilvægi þess að halda við þá opnu samtali og sambandi. Rússland sé á viðkvæmum stað eftir efnahagsþvinganir og óstöðugleika í stjórnmálum en á sama tíma með afar ágenga stjórnmálastefnu.

Hefðbundinn fundur stjórnarnefndar NATO-þingsins og sendiherra aðildarríkja NATO í Norður-Atlantshafsráðinu, sem fer með æðsta ákvörðunarvald innan bandalagsins, fór fram í höfuðstöðvum NATO 15. febrúar. Að venju sátu sendiherrar aðildarríkjanna fyrir svörum þingmanna en umræðum stjórnaði Jens Stoltenberg, framkvæmdastjóri bandalagsins, sem jafnframt flutti inngangserindi. Stoltenberg sagði hryðjuverk og óvissu um fyrirætlanir Rússa auk yfirlgangs þeirra hafa verið helstu áskoranir NATO síðastliðið ár. Viðbrögð bandalagsins hafi falist í aukinni áherslu á sameiginlegan varnarmátt og hvatningu til evrópskra bandalagsríkja um að auka útgjöld sín til varnarmála. Þá hafi bandalagið eflt varnarmátt sinn með því að hrinda í framkvæmd viðbúnaðaráætlun bandalagsins (*RAP*) sem samþykkt var á leiðtogafundi NATO í Wales árið 2014. Í *RAP*-áætluninni felst m.a. að senda með hraði NATO-herafla til aðildarríkjanna austast í Evrópu, koma á fót litlum herstjórnarstöðvum í þessum ríkjum auk þess að fjölga orrustuþotum og ferðum þeirra við loftrýmisgæslu yfir Eystrasaltsríkjunum.

Stoltenberg ræddi jafnframt helstu áhersluatriði bandalagsins fyrir næsta leiðtogafund NATO sem verður haldinn í Varsjá síðar á árinu og hvernig bandalaginu gengur að takast á við nýjar öryggisógnir. Hann sagði að tvö meginþemu leiðtogafundarins sem haldinn verður í júlí nk. í Varsjá verði jafnvægi og aðlögun. Bandalagið þurfi að tryggja jafnvægi milli þess að takast á við áskoranir sem koma frá austri annars vegar og suðri hin vegar. Þá þurfi bandalagið einnig að tryggja jafnvægi milli varnaðaráhrifa og orðræðu við mótspilara sem deila ekki endilega megingildum NATO, þar með talið Rússland. Hann lagði áherslu á að sterk afstaða varðandi varnaðaráhrif fylgi vilja bandalagsins til samræðna. Stoltenberg sagði að það að uppfylla skuldbindingar bandalagsins í varnarmálum frá leiðtogafundinum mundi hjálpa NATO að uppfylla nýverandi markmið sín.

Þórunn Egilsdóttir spurði Stoltenberg hvort NATO horfði til Norðurslóða í ljósi aukinnar starfsemi og uppbyggingar Rússa á svæðinu. Þá spurði hún framkvæmdastjórnann einnig hvort aukin áhersla á jafnrétti kynjanna og innleiðing ályktunar Öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna nr. 1325 um konur, frið og öryggi yrði á dagskrá bandalagsins í Varsjá. Stoltenberg svaraði því til að jafnréttismál væru honum mjög hugleikin og innleiðing ályktunar 1325 yrði klárlega rædd í Varsjá. Það að skipa sérstakan fulltrúi málefna kvenna hjá NATO hafi verið liður í innleiðingunni og sú vinna héldi áfram. Sendiherra Noregs svaraði spurningu Þórunnar varðandi málefni norðurslóða. Hann sagði NATO fylgjast vel með þróun mála á svæðinu og auknar áhyggjur væru af umsvifum Rússa á norðurslóðum. Málið væri í skoðun og væri rétt á vettvangi NATO á leiðtogafundinum í Varsjá og jafnvel fyrir ef þörf krefði.

Þá var jafnframt rætt um ákvörðun NATO að veita aðstoð við flóttamannavandann í Eyjahafi og er það í fyrsta skipti sem NATO tekur þátt í slíkri aðgerð. Stoltenberg sagði það aðildarríki NATO, Þýskaland, Grikkland og Tyrkland, sem leituðu til bandalagsins um aðstoð við að takast á við flóttamannavandann sem væri sá mesti í álfunni frá því í seinni heimsstyrjöldinni. Flóttamannastrauminn má rekja til átaka í Sýrlandi og annars staðar í Miðausturlöndum og Norður-Afríku, og er hann orðinn meiri háttar ógn við öryggi ríkjanna 28 sem eru innan NATO. Hann sagði verkefnið snúast um að grípa til mikilvægrar öryggisgæslu svo hægt verði að stemma stigu við smygli á fólki og starfsemi glæpahringa. Frekari upplýsingar fást hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.nato-pa.int.